

DRAMSKI TEKSTOVI U NASTAVNIM PROGRAMIMA HRVATSKOGA JEZIKA ZA SREDNJE ŠKOLE

(gimnazije, četverogodišnje i trogodišnje strukovne škole)

Gea Cetinić
Agencija za odgoj i obrazovanje
Zagreb

SAŽETAK: Nastavni programi hrvatskoga jezika za srednje škole obuhvaćaju reprezentativne tekstove hrvatske i europske dramske književnosti raspoređene slijedom književnopovijesnih stilskih razdoblja. Dramski tekstovi integracijska su programska sastavnica te se njihovom interpretacijom postiže svrhovit suodnos programskih područja književnosti, hrvatskoga jezika i jezičnoga izražavanja. U nastavi hrvatskoga jezika dramski tekstovi kao lingvometodički predlošci omogućuju istraživanje i spoznavanje jezičnih pojava i zakonitosti, osposobljavanje učenika za komunikaciju i njihovo postupno uvođenje u jezično stvaralaštvo. Interpretacije uzornih dramskih tekstova važne su za ostvarivanje svrhe i ciljeva učenja i poučavanja hrvatskoga jezika: stjecanje jezične i komunikacijske osposobljenosti učenika.

Ključne riječi: nastava hrvatskoga jezika, nastavni programi za srednje škole, dramska književnost, interpretacija dramskih tekstova, jezično izražavanje

I.

Nastavni programi hrvatskoga jezika u srednjim školama (gimnazijama, četverogodišnjim i trogodišnjim strukovnim školama) sadržajno su ustrojani, a književni tekstovi raspoređeni su u uvodni dio *Pristup književnosti* koji obuhvaća književne tekstove razvrstane po rodovskoj pripadnosti (lirika, epika, drama, diskurzivni književni oblici) te *Povijest književnosti*: raspored reprezentativnih tekstova europske i hrvatske književnosti slijedom književnopovijesnih stilskih razdoblja.¹ S tim u svezi

¹ Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, Posebno izdanje, br. 2, Zagreb, 1995; Glasnik Ministarstva prosvjete i športa, Posebno izdanje, br. 11, Zagreb, 1997.

tekstovi dramske književnosti na početku se srednjoškolske naobrazbe upoznaju kao uzorni primjeri za istraživanje temeljnih obilježja dramskih vrsta (tragedije, komedije, drame), a tijekom četverogodišnjega, odnosno trogodišnjega sustavnog učenja i poučavanja, interpretiraju se odabrana književna djela klasične i srednjovjekovne književnosti, razdoblja predrenesanse i humanizma, baroka, klasicizma i prosvjetiteljstva, predromantizma i romantizma, modernizma te modernističkih pokreta u europskoj i hrvatskoj književnosti. Tekstovi dramske književnosti dio su programskog područja književnosti, ali se njihova interpretacija planira i ostvaruje u suodnosu s programskim područjima hrvatskoga jezika i jezičnoga izražavanja (govornoga i pisanoga). Interpretacijom dramskih tekstova, uz važnost primjene scenskoga pristupa, ostvaruju se svrha i osnovni ciljevi učenja i poučavanja hrvatskoga jezika: stjecanje jezične i komunikacijske osposobljenosti.²

II.

Premda je postojeći nastavni program hrvatskoga jezika sadržajno usmjeren, moguća je njegova kreativna preoblika u ciljno usmjeren nastavni program koji će istaknuti ciljeve i zadaće za učenike, razine postignuća koje će se postići učenjem i poučavanjem pojedinih sadržaja dramske književnosti u području jezične osposobljenosti (u pravogovoru, pravopisu, gramatici i leksikologiji) te komunikacijske osposobljenosti (za djelatnosti slušanja, govorenja, čitanja i pisanja).³ U sklopu stjecanja i razvoja komunikacijskih kompetencija, posebice za komunikaciju na materinskome jeziku koja je temeljna osposobljenost za cjeloživotno učenje, ističe se važnost poticanja i ostvarivanja različitih oblika komunikacije, uspostavljanja i vođenja dijaloga među učenicima te učenika i učitelja, raspravljanje i razvoj kritičkoga mišljenja te njegovo aktivno sudjelovanje u svim situacijama učenja.⁴

² Stjepko Težak, *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika*, Zagreb, 1996, str. 46.

³ V. Čeliković – V. Bressan – M. Horvat, *Zajednički europski referentni okvir za jezike*, Zagreb, 2005, str. 9.

⁴ Dunja Pavličević-Franić, *Komunikacijom do gramatike*, Zagreb, 2005, str. 113-114.

III.

Tekstovi hrvatske dramske književnosti, posebice kao lingvometodički predlošci u nastavi hrvatskoga jezika, izvorište su za stjecanje trajne jezične osposobljenosti učenika u pravogovoru, pravopisu, gramatici i leksikologiji te za spoznaju jezičnih pojava i zakonitosti na planu sadržaja (obavijesna uloga jezika) i izraza (estetska uloga jezika). Dramski tekstovi omogućuju prepoznavanje, reproduciranje, tumačenje i stvaralačku primjenu jezičnih činjenica na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i stilističkoj razini.⁵

U sklopu pristupa dramskoj književnosti interpretacijom Sofoklove *Antigone* učenici se upoznaju s nastankom, razvojem i značajkama tragedije, a moguća je književna aktualizacija teme (J. Anouilh, M. Gavran). Komedijska *Skup Marina* Držića programski je tekst kojim se upoznaju razvoj, značajke i vrste komedije, definira se smiješno, razlikuje humor, komika, satira i groteska te uočava svestremenost (Plaut, Molière) i aktualizacija motiva. Drama *Ekvinocij* Ive Vojnovića polazišni je dramski tekst za istraživanje obilježja drame u užem smislu, razlikovanje dijaloga i monologa, utvrđivanje dijelova dramske radnje, određivanje dijelova kompozicije, raščlambu didaskalija. Ciljevi su uzornih interpretacija odabranih tekstova dramske književnosti u *Pristupu književnosti* raščlaniti dramski rod na vrste, uspostaviti značajke i usporediti dramske vrste, upoznati podrijetlo i utvrditi razvoj drame, objasniti pojmove „drama” i „dramsko”, opimjeriti kompoziciju i dijelove drame, objasniti strukturu i izraz dramskih tekstova. Interpretacijom se primjerenih dramskih tekstova hrvatske književnosti ostvaruju ciljevi i zadaće nastave jezičnoga izražavanja, posebice upoznavanje dijaloga i monologa kao načina oblikovanja teksta: uspostavljanje i vođenje dijaloga, razlikovanje dijaloga u razgovoru i umjetničkome djelu (drami, televizijskoj drami, filmu), jezično oblikovanje dijaloga (jezična ekonomija i vrednote govorenoga jezika), razlikovanje monologa u razgovoru i umjetničkom djelu, tumačenje unutarnjeg monologa kao pripovjedačkoga postupka.⁶

Svrha je učenja i poučavanja o dramskoj književnosti u programsko-dijelu *Pristup književnosti* osposobiti učenika za samostalne usmene i pisane interpretacije dramskih tekstova prema vlastitom izboru i prijedlogu nastavnika hrvatskoga jezika.

⁵ Isto, str. 36-37.

⁶ Vlado Pandžić, *Govorno i pismeno izražavanje u srednjoj školi*, Zagreb, 2001, str. 132.

IV.

Upoznavanje klasične književnosti kao jednog od temelja humanističke naobrazbe u neposrednoj je svezi s istraživanjem dramskih rodova i vrsta te tekstova dramske književnosti. Osnovno poznavanje tragedije proširuje se oprimjerivanjem razvoja tragedije: izdvajanjem prvoga i drugoga glumca (Eshil, *Okovani Prometej*), uočavanjem posebnosti Euripidovih tragedija u odnosu na Eshila i Sofokla, otkrivanjem vrsta komedije, posebice komedije karaktera (karakterizacija dramskih osoba u Plautovoj komediji *Tvrđica*) te utvrđivanjem utjecaja Plautove komedije na europske komediografe.⁷

Proučavanje srednjovjekovne književnosti obuhvaća i upoznavanje s počecima hrvatske dramske književnosti. Interpretacijom teksta *Muka Svete Margarite* utvrđuju se značajke dramskih crkvenih prikazanja te njihova poučna i zabavna uloga, istražuje se dramska struktura utemeljena na sukobu dramskih osoba, suprotnosti duhovnog i tjelesnog, crkvenog i svjetovnog, raščlanjuju se biblijski, realistični i fantastični motivi, izdvaja se i tumači motiv žrtve. Osim istraživanja dramske strukture i motiva, interpretacija crkvenoga prikazanja iz 15. stoljeća omogućuje uvid u hrvatski jezik toga razdoblja te jezično-stilsku raščlambu teksta čija je svrha odgojna i naobrazbena: početak sustavnog učenja o povijesti hrvatskoga jezika i prepoznavanje razlika u odnosu na hrvatski standardni jezik s početka 21. stoljeća na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini.

Odabrani programski književni tekstovi potvrđuju ulogu hrvatskoga standardnog jezika u nacionalnoj kulturi i javnoj djelatnosti, a njihovom lokalizacijom razvidan je njegov društveni i politički položaj tijekom stoljeća, s posebnim naglaskom na trajnu težnju za njegovom ravnopravnošću.

Dramski tekstovi razdoblja humanizma i renesanse u europskoj i hrvatskoj književnosti dokaz su iznimnih umjetničkih postignuća Williama Shakespearea i Marina Držića, a renesansno razdoblje zorno potvrđuje hrvatsku književnost i kulturu dijelom europskoga civilizacijskog kruga.

Interpretacijom Shakespeareovih drama *Hamlet* i *San ivanjske noći*, uz mogućnost izbora i drugih dramskih tekstova u skladu s prijedlogom učenika i izborom nastavnika, upoznaju se značajke njegovih tragedija i cjelokupnoga dramskog stvaralaštva, usustavljaju se podaci o Shakes-

⁷ Usp. Vlado Pandžić – Gea Cetinić, *Priručnik za profesore uz Hrvatsku čitanku 1 za prvi razred gimnazije*, Zagreb, 2004, str. 52-53.

peareovoj kazališnoj djelatnosti. Uz raščlambu i tumačenje sastavnica strukture dramskih tekstova (dramske radnje, dramske napetosti i sukoba, karakterizacije i međusobnog odnosa dramskih osoba), Shakespeareovi tekstovi, iako prijevodi engleskoga izvornika, pružaju brojne mogućnosti za planiranje i ostvarivanje kreativnih zadataka za poticanje i razvoj komunikacijske osposobljenosti učenika te suodnos nastave književnosti i jezičnoga (govornoga i pisanoga) jezičnoga izražavanja. Učenici mogu opisati uprizorenje Hamletova lika s glumačkoga ili redateljskog motrišta i izgled pozornice sa scenografskog motrišta, pripremiti scenско čitanje odabranoga ulomka, napisati tekst o temi *Shakespeareovo kazalište*, pogledati u kazalištu izvedbu drame W. Shakespearea i usporediti kazališnu predstavu s dramskim tekstom, pripremiti interpretativno čitanje i prijevod ulomka na engleskome jeziku.⁸

Dramsko stvaralaštvo Marina Držića, najistaknutijega hrvatskog književnika 16. stoljeća i iznimnoga komediografa, ističe se aktualnošću tema i motiva te trajnom scenskom živošću koju učenici mogu otkriti scenskim pristupom reprezentativnim dramskim tekstovima: komediji *Dundo Maroje* i pastirskoj igri *Novela od Stanca*. Osnovna obilježja Držićeva dramska stvaralaštva učenici otkrivaju tumačenjem *Prologa* važnog za razumijevanje komedije *Dundo Maroje*, istraživanjem dramskih suprotnosti i sukoba te uloge dramskih osoba kao pokretača radnje (Pomet), istraživanjem humorističnih obilježja i njihovih ostvaraja na sceni, raščlambom i opisivanjem scenskoga prostora. U *Noveli od Stanca* opimjeruju se obilježja pastorele (pastirske igre), stoga se interpretacija dramskoga teksta temelji na tumačenju sveze dramske radnje i ugođaja, uz istraživanje tematskih riječi kojima se dokazuju polazišne dramske suprotnosti i utvrđivanje komičnih značajki drame. Držićevi dramski tekstovi mogu biti poticaj za učenička jezična istraživanja, primjerice za istraživanje razlika prema hrvatskome standardnom jeziku i istraživanje obilježja govora pojedinih dramskih osoba. Učenici upoznavajući književno stvaralaštvo Marina Držića, velikoga dramatičara i jednoga od najznačajnijih hrvatskih književnika, uz odgovarajuću pripremu i osmišljavanje zadataka za razvoj jezičnih djelatnosti slušanja, govorenja, čitanja i pisanja, mogu prepričavati dramsku radnju po činovima, opisivati dubrovačke prostore i arhitekturu te život u Dubrovniku u 16.

⁸ <http://shakespeare.mit.edu/hamlet/hamlet.1.2.html>

stoljeću, opisivati kostime dramskih osoba s motrišta kostimografa, čitati odabrane ulomke komedije dočaravajući vjerodostojnost govora dramskih osoba, pisati kratak literarizirani Držićev životopis.

Za početke hrvatske dramske književnosti značajni su dramski tekstovi *Robinja* Hanibala Lucića i *Posvetilište Abramovo* Mavra Vetranovića. Cilj je interpretacije *Robinje* upoznati prvu hrvatsku dramu s tematikom iz suvremene hrvatske povijesti tako da učenici aktivno istražuju razlike drame svjetovnoga sadržaja u odnosu na srednjovjekovno dramsko stvaralaštvo, uočavaju svezu ljubavnoga i povijesnoga te tumače alegoriju u drami. Dramski tekst *Posvetilište Abramovo* učenicima omogućuje usporedno zapažanje i raščlambu srednjovjekovnih i renesansnih obilježja u drami te posebnosti Vetranovićeve teksta u odnosu na biblijski.

Obje drame izvorište su za istraživanje jezičnih osobitosti teksta, i to posebice utjecaja nečakavskih osobina u temeljno čakavskome tekstu (*Robinja*) i oprimjerivanje jezičnih posebnosti štokavskoga narječja (*Posvetilište Abramovo*).

Posebnosti dramskih tekstova u razdoblju europske književnosti baroka učenici uočavaju na primjeru drame *Život je san*, Pedra Calderona de la Barce. Osnovne su zadaće interpretacije utvrditi mjesto i vrijeme dramske radnje i obrate u drami, objasniti odnose motiva života i sna, protumačiti simboliku sna i baroknu metaforičnost drame, izdvojiti temeljna pitanja ljudskoga postojanja, usuvremeniti glavne probleme, obrazložiti misaonost kao obilježje Calderonove drame. U sklopu nastave jezičnoga izražavanja, a s ciljem vježbanja govornoga umijeća, učenici mogu u razredu samostalno pripremiti raspravu o pravu na slobodu svakoga čovjeka.

Ogledni dramski tekst hrvatske barokne književnosti u nastavnim je programima Gundulićeva *Dubravka*, drama koja iskazuje barokne težnje Gundulićeva dramskoga stvaralaštva. One se dokazuju oprimjerivanjem motivskih i jezičnih antiteza u drami, tumačenjem simboličnosti dramskoga završetka, utvrđivanjem alegoričnosti likova i dramske radnje, a usporednom se raščlambom izdvajaju obilježja renesansne tradicije i pastirske igre. Tumačenje svevremenosti motiva slavljenja slobode u drami moguća je motivacija učenicima za interpretativno čitanje ili krasnoslov stihova o slobodi, uz ostvarivanje govornih vrednota i jezično stvaralaštvo – pisanje sastavka nadahnutog stihovima o slobodi.

Značajke katoličke obnove u dramskoj književnosti utvrđuju se u dramskome tekstu Junija Palmotića, *Pavlimir*. Tumačenjem toga teksta učenike se može usmjeriti na zapažanje tematske izvornosti drame, scensko osmišljavanje uprizorenja teksta, utvrđivanje uloge glazbe u scenskom ostvaraju dramskoga teksta i zamišljanje glazbe i plesa kao dijela scenskoga uprizorenja drame.

S obzirom na istaknuti položaj drame, razdoblje klasicizma i prosvjetiteljstva u europskoj književnosti u programima je hrvatskoga jezika za srednje škole zastupljeno i većim brojem dramskih tekstova od kojih svaki ima i poseban cilj interpretacije. Obilježja klasicističke drame, posebice utvrđivanje jedinstva dramske radnje, vremena i prostora, oprimgjerena su dramom *Fedra*, francuskoga dramatičara Jeana Racinea. Istom se dramom, osim istraživanja sastavnice dramske strukture, kao posebne zadaće za učenike mogu izdvojiti: karakterizacija dramskih osoba (posebice emocionalnih stanja), tumačenje uloge glavne dramske osobe u razvoju dramske radnje, usmeni prikaz uočenih problema u drami i njihovo usuvremenjivanje (usmeni prikaz, pisanje sastavka). Osobitosti prosvjetiteljstva u europskoj dramskoj književnosti istražuju se i potvrđuju zapažanjem i tumačenjem moralističkih i didaktičkih dijelova teksta u drami Pierra Corneilla, *Cid*, dok se prosvjetiteljske ideje u hrvatskoj dramskoj književnosti prepoznaju u pokladnoj scenskoj igri *Matijaš Grabancijaš dijak*, jednoga od najznačajnijih hrvatskih komediografa Tituša Brezovačkog. Ovaj je dramski tekst primjeren za istraživanje i potvrđivanje komičnosti, ali i izdvajanje društveno-kritičkih sudova te istraživanje jezičnih posebnosti dramskoga teksta napisanoga kajkavskim narječjem. Neposredno se upoznavanje učenika s fonološkim značajkama kajkavskoga narječja može ostvariti uprizorenjem odabranoga ulomka drame u razredu.⁹

Komedija *Gostioničarka Mirandolina* talijanskoga komediografa i kazališnog reformatora Carla Goldonija primjer je pučke komedije tematski bliske životnoj zbilji u kojoj učenici mogu zapažati probleme te među njima uočavati razlike i sličnosti s našim vremenom.

Jean Baptiste Poquelin Molière, istaknuti komediograf razdoblja klasicizma i prosvjetiteljstva u europskoj književnosti, u programima je hrvatskoga jezika za srednje škole zastupljen komedijama *Škrtac* (za učenike gimnazije) i *Umišljeni bolesnik* (za učenike strukovnih škola). Obje

⁹ Josip Silić, *Hrvatski jezik 1*, udžbenik za prvi razred gimnazije, Zagreb, 1998, str. 88–91.

komedije polazište su za upoznavanje učenika s obilježjima Molièreova komediografskoga stvaralaštva, istraživanje klasicističkih i prosvjetiteljskih značajki, utvrđivanje posebnosti komedije karaktera s osobitim osvrtom na psihološku karakterizaciju dramskih osoba i psihološku motivaciju dramskih sukoba, a primjerene su za pripremu scenskoga upriorenja odabranih komičnih situacija.

V.

Za razliku od razdoblja klasicizma i prosvjetiteljstva, književnost romantizma, u skladu s tematskim osobitostima te prevladavajućim književnim vrstama, predstavljena je jednim dramskim tekstom, Schillerovim *Razbojnicima*. Cilj je interpretacije drame upoznati značajke romantizma u europskoj dramskoj književnosti polazeći od temeljnoga dramskog sukoba koji izaziva napetost, karaktera i izgleda dramskih osoba, tumačenja uloge monologa u drami, motiva obitelji i vlasti kao i zapaženih filozofskih pitanja u tekstu. Drama je i poticaj za pripremu rasprave o temi čovjekove slobodne volje i pisano ili usmeno obrazloženje osobnoga stajališta o kritici vlasti u drami i suvremenosti.

Izrazita prevlast prozних književnih vrsta u razdoblju književnosti realizma u Europi i Hrvatskoj, uz dosljednu primjenu kriterija reprezentativnosti u odabiru programskih književnih tekstova, razlogom su nepostojanja dramskih tekstova u dijelu nastavnih programa koji se odnose na europski i hrvatski realizam, dok je stilski pluralizam književnosti modernizma omogućio afirmaciju drame koja je, kao i poezija i proza, doživjela značajne promjene. Na dramsko stvaralaštvo modernizma ponajprije su utjecali skandinavski pisci: Henrik Ibsen i Johan August Strindberg. Interpretacijom Ibsenove *Nore* uočavaju se obilježja psihološke drame, a povezivanjem strukturnih sastavnica drame sa scenskim (režija, gluma, scenografija, kostimografija...) primjenjuje se scenski pristup u interpretaciji drame. S njim u svezi valjalo bi da učenici, ovisno o aktualnom kazališnom repertoaru, svakako pogledaju kazališnu predstavu te napišu kritički prikaz. Također, učenici mogu izdvojiti i raspraviti probleme u drami vezane uz psihološku i sociološku karakterizaciju dramskih osoba te pripremiti raspravu o valjanosti Norine odluke u raspletu drame.¹⁰

¹⁰ Usp. Gea Cetinić – Vlado Pandžić, *Priručnik za profesore uz Hrvatsku čitanku 3 za treći razred gimnazije*, Zagreb, 2004, str. 36-37.

VI.

Obilježja modernističke drame istražuju se i na primjeru drame *Tri sestre*, istaknutoga ruskog dramatičara i novelista te utemeljitelja ruskog modernizma Antona P. Čehova, koja se, kao i druge Čehovljeve drame, ističe izrazitim simbolističkim elementima. U interpretaciji drame učenici mogu istražiti i potvrditi lirske, dramske, komične i tragične elemente, izdvojiti i protumačiti vrijeme i prostor, ugođaj i raspoloženje, dramske sukobe, dijaloge i monologe dramskih osoba, objasniti odnos govora i šutnje u drami, a ukoliko je drama na kazališnom repertoaru, poticajan je zadatak za učenike usporediti dramu kao književno djelo sa scenskom izvedbom Čehovljeve drame.

Hrvatska moderna, koja slijedi težnje i promjene u europskoj književnosti, razdoblje je velikoga broja izvrsnih pjesničkih, prozних, dramskih i književnokritičkih djela. Istaknuti dramski pisac Ivo Vojnović u svojim je dramama povezoao europske tendencije s izvornim tematskim nadahnućem koje je pronalazio u rodnome Dubrovniku. Interpretacijom drame *Suton* utvrđuju se posebnosti Vojnovićeva dramskog stvaralaštva, modernističke značajke i obilježja povijesno-simbolističke drame. Raščlambom dijelova *Dubrovačke trilogije* i utvrđivanjem njihova međusobnog odnosa moguće je protumačiti sličnosti i razlike u dramskom vremenu i prostoru u dramama. Primjenom tekstovnih metoda učenici mogu samostalno utvrditi ulogu govora dramskih osoba u njihovoj karakterizaciji te odrediti odnos psihološke i socijalne karakterizacije dramskih osoba, a dramski tekst poticaj je svrhovitoj nastavi govornoga i pisanoga jezičnoga izražavanja, primjerice: opisivanje scenskoga prostora i ugođaja, scensko čitanje drame, pisanje eseja o temi *Problemi ženskih likova u Dubrovačkoj trilogiji*.¹¹

Modernistička drama u hrvatskoj književnosti predstavljena je trija dramama Milana Begovića: *Pustolov pred vratima*, *Bez trećega* i *Amerikanska jahta u splitskoj luci* (izbor dramskoga teksta ovisi o nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za gimnazije, četverogodišnje i trogodišnje strukovne škole).

Na temelju interpretacije drame *Pustolov pred vratima* učenici uspostavljaju modernistička obilježja, a posebnosti se dramskoga teksta ogledaju u karakterizacijama dramskih osoba u dramskim slikama i zapaža-

¹¹ Isto, str. 39-40.

nju njihovih oblika pojavljivanja, utvrđivanju uloge prostora u strukturiranju drame, istraživanju i tumačenju odnosa fikcije i realnosti u drami.¹²

VII.

Ekspressionističke osobitosti u hrvatskoj dramskoj književnosti upoznaju se uzornom interpretacijom drame *Kraljevo* koja pripada prvom dramskom ciklusu Miroslava Krležę, a u sklopu koje se učenici usmjeravaju da primjenom raznovrsnih metoda i oblika rada protumače razvoj dramskoga sukoba među likovima, govorno okarakteriziraju dramske osobe i pojedine društvene skupine, protumače ulogu didaskalija u drami te svrhu vizualnih i auditivnih scenskih učinaka, izdvoje najzanimljivija scenska zbivanja i argumentiraju njihov izbor. Suodnos nastave hrvatskoga jezika, književnosti i jezičnoga izražavanja može se ostvariti jezično-stilskom raščlambom teksta i istraživanjem posebnosti Krležine rečenice, usmenim opisivanjem masovnih scena u drami, pisanjem opisa scene s motrišta scenografa, pisanjem eseja o temi *Vrijeme i prostor u drami Kraljevo*.

Za razliku od prvih Krležinih drama, u ciklusu drama o Glembajevima (*Gospoda Glembajevi*, *U agoniji*, *Leda*) koje predstavljaju umjetnički vrhunac Krležinih dramskih ostvaraja, težište je dramskih suprotnosti, sukoba i napetosti u svakoj pojedinoj dramskoj osobi, stoga, bez obzira na društveni i tematski okvir, drame iz ciklusa o Glembajevima temeljno su psihološke. Interpretacija drame *Gospoda Glembajevi*, kojom je u nastavnom programu zastupljeno Krležino dramsko stvaralaštvo, trebala bi potvrditi obilježja psihološke drame i to istraživanjem dramskoga teksta te oprimjerivanjem odrednice vrste drame dijalozima i monolozima, a obuhvaća i istraživanje razvoja dramske radnje, temeljnih sukoba u drami, izvorišta dramske napetosti i karaktera glavnih dramskih osoba. Problemski pristup u interpretaciji drame omogućuje učenicima usuvremenjivanje uočenih problema usmenom raspravom i pisanim sastavkom, a govorne vježbe mogu se ostvariti pripremanjem usmenoga prikaza posebnosti jezika i govora u drami.

Dramsko stvaralaštvo Bertolta Brechta, dramatičara, kazališnog teoretičara i reformatora, predstavljeno je dramom *Majka Hrabrost i njezina djeca* čijom se raščlambom i tumačenjem utvrđuju posebnosti

¹² Isto, str. 47.

epškoga kazališta i obilježja antiratne drame. S obzirom na odmak od tradicionalne dramske strukture i težnju za aktivnim i kritičkim sudjelovanjem gledatelja, učenici mogu istražiti osobitosti dramske strukture koju čini slijed epskih scena povezanih komentarom i umetnutim pjesmama (songovima), objasniti svrhu ironije i crnog humora, usmeno prikazati ulogu gledatelja u epskome kazalištu.¹³

Samuel Beckett i Eugène Ionesco najpoznatiji su autori kazališta apsurdna u čijim se dramama (antidramama) tematski odražava filozofija egzistencijalizma, besmislenost čovjekova postojanja, nemoć civilizacije i pesimistična slika svijeta karakteristična za umjetnost 20. stoljeća, a formalno se poništava tradicionalna dramska struktura primjenom novih književnostilskih postupaka.¹⁴

Drame *U očekivanju Godota* Samuela Becketta te *Čelava pjevačica i Stolice* Eugèna Ionesca polazišni su tekstovi za istraživanje obilježja kazališta apsurdna i značajke antidrame: posebnosti dramske strukture (dramske radnje, vremena i prostora, oblikovanja dramskih situacija), odnos stvarnog i nestvarnog, karakter dramskih osoba, oblikovanje i uloga dijaloga. Aktivno upoznavanje dramskih tekstova koji pripadaju kazalištu apsurdna ostvaruje se i, primjerice, izdvajanjem apsurdnih situacija i tumačenjem njihove uloge u drami, govornom karakterizacijom dramskih osoba, tumačenjem i usuvremenjivanjem zapaženih problema, istraživanjem komičnog, tragičnog i grotesknog. U svezi s postignućima interpretacije dramskih tekstova mogu se osmisliti zadaci za učenike koji će razvijati njihovu jezičnu i komunikacijsku osposobljenost: usmena usporedba dramske strukture s tradicionalnom dramom, opis scene i izgleda dramskih osoba, opis scenskoga prostora na temelju didaskalija, scensko čitanje odabranoga ulomka, scensko uprizorenje dijaloga po izboru uz ostvaraje govorne karakterizacije, usmeni prikaz jezične i nejezične komunikacije u dramskome tekstu.

VIII.

Jedini je dramski tekst hrvatske književnosti druge polovice 20. stoljeća u programima hrvatskoga jezika za srednje škole *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja* Ive Brešana, dramskoga i proznoga pisca,

¹³ Loren Kruger, *Kašnjenje s isporukom: postdramski teatar*, <http://www.zarez.hr/153/kazalište3.htm>

¹⁴ Isto.

autora iznimne stvaralačke osobnosti. Drama se određuje kao „groteskna tragedija”, a pripada razdoblju postmodernizma u hrvatskoj književnosti (1970. – 1990.).¹⁵

Žanrovska odrednica drame može biti polazište interpretacije u kojoj će učenici oprimjeriti i obrazložiti „grotesknu tragediju u pet slika”, utvrditi izvorišta komičnog, raščlaniti i objasniti vrijeme i prostor kao sastavnice strukture te tematski i stilski usporediti dramu s *Hamletom* Williama Shakespearea. Posebna se pozornost posvećuje govoru dramskih osoba i njihovoj govornoj karakterizaciji što će omogućiti učenicima uspješnu reprodukciju dijaloga i monologa u uprizorenju ulomka po izboru.

IX.

Budući da programi hrvatskoga jezika za srednje škole, nastali sredinom devedesetih godina 20. stoljeća, ne sadrže dramske tekstove suvremene hrvatske i svjetske književnosti, te bez obzira na brojnost drugih programskih sadržaja, posebice u nastavnom području književnosti, valjalo bi učenicima srednjih škola ponuditi odabrana dramska djela za čitanje i samostalnu ili zajedničku interpretaciju kako bi, posebice oni koji to žele, mogli biti upućeni u aktualno dramsko stvaralaštvo i kazališnu produkciju.

Dramski tekstovi kao dio programa hrvatskoga jezika za srednje škole (gimnazije, četverogodišnje i trogodišnje strukovne škole) njegova su integracijska sastavnica, a važni su za ostvarivanje temeljne svrhe i ciljeva učenja i poučavanja hrvatskoga jezika jer su polazište za istraživanje i spoznavanje jezičnih pojava i zakonitosti, omogućuju učinkovito osposobljavanje učenika za komunikaciju te njihovo postupno uvođenje u jezično stvaralaštvo.¹⁶

¹⁵ Usp. Ivo Brešan, *Osnovna načela moga kazališnog sustava. Suvremena hrvatska dramska književnost od 1968.-71.*, u: B. Hećimović – B. Senker (prir.), *Krležini dani u Osijeku*, Osijek, 1995, str. 19-31.

¹⁶ Stjepko Težak, *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*, Zagreb, 1996, str. 31.

DRAMA TEXTS IN CURRICULUM OF CROATIAN LANGUAGE IN SECONDARY SCHOOL

SUMMARY

The secondary school Croatian syllabus includes representative Croatian and European drama texts sequenced according to the historic literary periods. Drama texts are integral syllabus elements and through their interpretation useful correlation between various syllabus parts such as literature, language and linguistic expressions can be achieved.

In the process of teaching and learning Croatian language drama texts as linguistic and didactic models can provide opportunities for exploring and learning of linguistic forms and language regularities. They can also be used to practice students' communication skills and play an important role in step by step introduction to the forms of creative expression.

Interpretations of representational drama texts contribute significantly to the fulfillment of purposes and aims of Croatian language learning such as obtaining linguistic and communicative skills.

Keywords: teaching and learning Croatian language, curriculum of Croatian language in secondary school, drama, interpretation of drama texts, linguistic expression.

PRILOG**SAŽETI CILJEVI PRISTUPA DRAMSKOJ KNJIŽEVNOSTI U PROGRAMIMA HRVATSKOGA JEZIKA U SREDNJIM ŠKOLAMA¹⁷****Bilješka**

Sažeti prikaz ciljeva i očekivanih postignuća učenika u pristupu dramskoj književnosti i interpretaciji dramskih tekstova u programima hrvatskoga jezika za srednje škole poticaj je profesorima hrvatskoga jezika za ciljno usmjereno planiranje nastave hrvatskoga jezika.

Cilj: upoznati pojam, razvoj i vrste dramske književnosti

- objasniti pojmove „drama”, „dramsko”
- objasniti podrijetlo i utvrditi razvoj drame
- raščlaniti dramski rod na vrste
- utvrditi kompoziciju drame i imenovati dijelove.

I. Pristup dramskoj književnosti (primjeri tragedije, komedije i drame)

Sofoklo, *Antigona* (tragedija)

Cilj: upoznati nastanak i razvoj tragedije: Tespis, Eshil, Sofoklo (treći glumac), Euripid

- objasniti pojam tragosa i odé (jarčeva pjesma)
- utvrditi značajke: tragični junak, tragična krivnja, tragični završetak
- objasniti katarzu
- nabrojati i razlikovati dijelove klasične starogrčke tragedije
- utvrditi tematsko polazište Antigone
- istražiti u tragediji sukob Kreonta i Antigone
- utvrditi odnos božanskih i ljudskih zakona, vlasti i čovjekove slobodne volje
- raščlaniti unutarnje sukobe dramskih osoba – karakterizacija, protagonisti i antagonisti
- argumentirati dramsku napetost i tragični rasplet
- objasniti ulogu stajaće pjesme – zboru
- pripremiti raspravu o položaju žene i muškarca u društvu, odnos između žena i muškaraca
- ostvariti književnu aktualizaciju teme (J. Anouilh, M. Gavran).

¹⁷ Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, Posebno izdanje, br. 2, Zagreb, 1995; Glasnik Ministarstva prosvjete i športa, Posebno izdanje, br. 11, Zagreb, 1997.

Marin Držić, *Skup* (komedija)

Cilj: upoznati značajke komedije

- upoznati razvoj komedije
- objasniti pojam: komos i odé
- razlikovati humor, komiku, satiru, grotesku
- definirati smiješno
- utvrditi značajke: sretan završetak, svakodnevne životne situacije, realistične dramske osobe
- razlikovati vrste komedije
- utvrditi obilježja pokladne igre, vrijeme, prostor (Dubrovnik, 16. st.)
- istražiti motive (ljubav, novac) i problem škrtosti
- karakterizirati dramske osobe karakteristične za komediju
- obrazložiti svevremenost (Plaut, Molière) i aktualizacija motiva.

Ivo Vojnović, *Ekvinocijo* (drama)

Cilj: upoznati značajke drame u užem smislu

- razlikovati dijaloge i monologe
- utvrditi dramsku radnju i odrediti dijelove kompozicije: uvod – zaplet – vrhunac – rasplet
- istražiti sukob i dramsku napetost u drami (Jela, Niko)
- utvrditi povijesne i socijalne odrednice dramske radnje (vrijeme, prostor)
- objasniti govornu karakterizaciju likova
- dokazati realističke i simbolističke značajke drame
- analizirati didaskalije (opširnost)
- pripremiti razgovor o problemu netolerancije društva i pojedinaca prema nezakonitoj djeci.

Cilj: upoznati dijalog i monolog kao način oblikovanja teksta

- utvrditi vrste dijaloga
- uspostaviti i voditi dijalog
- razlikovati dijalog u razgovoru i umjetničkome djelu (drami, televizijskoj drami, filmu)
- oprimjeriti jezično oblikovanje dijaloga: jezična ekonomija i vrednote govorenoga jezika
- razlikovati monolog u razgovoru i umjetničkom djelu
- objasniti i oprimjeriti unutarnji monolog kao pripovjedački postupak.

Cilj: usustaviti značajke dramske književnosti

- oprimjeriti kompoziciju i dijelove drame
- objasniti strukturu dramskih tekstova
- objasniti izraz dramskih tekstova
- usustaviti značajke i usporediti dramske vrste.

Cilj: primijeniti usvojeno znanje iz dramske književnosti

- usmeno interpretirati suvremene dramske tekstove po izboru učenika i prijedlogu nastavnika.

II. Povijest književnosti

1. Klasična književnost

Sofoklo, *Kralj Edip*

Cilj: upoznati nastanak i razvoj grčke tragedije

- istražiti dramsku radnju: peripetija – obrat radnje
- utvrditi napetost kao dramsku sastavnicu (istraživanje podrijetla)
- odrediti simboliku Edipova lika (Edipov kompleks)
- pismeno okarakterizirati Edipa.

Eshil, *Okovani Prometej*

Cilj: upoznati nastanak i razvoj grčke tragedije

- objasniti nastanak grčke tragedije, izdvajanje prvog i drugog glumca
- ponoviti i usustaviti značajke grčke tragedije
- utvrditi sukob Zeusa i Prometeja kao tragičnog junaka – simbol – moralni pobjednik – tragični završetak

Euripid, *Elektra*

Cilj: utvrditi posebnosti Euripidovih tragedija u odnosu na Eshila i Sofokla

- utvrditi i objasniti psihički život dramskih osoba – karakterizacija
- povezati motive zločina i osvete
- istražiti sukob Klitemnestre i Elektre (majka – kći) – posebnost ženskih dramskih osoba
- usmena dramatzacija teksta.

Plaut, *Tvrđica*

Cilj: utvrditi utjecaj Plautove komedije na europske komediografe

- utvrditi realističnost prikaza
- karakterizirati dramske osobe – nedostaci – karikiranje – komedija karaktera
- istražiti komične dramske situacije i dramski zaplet.

2. Srednjovjekovna književnost

Muka Svete Margarite

Cilj: oprimjeriti početke dramske književnosti – crkvena prikazanja

- istražiti dramsku strukturu: sukob Margarite i Olibrija, suprotnost duhovnog i tjelesnog, crkvenog i svjetovnog
- raščlaniti motive: biblijski – realistični – fantastični, motiv žrtve – opis Margaritine ljepote
- utvrditi značajke dramskih, crkvenih prikazanja i njihovu ulogu: pouka i zabava (popularnost).

3. Predrenesansa i humanizam

William Shakespeare, *Hamlet*

Cilj: upoznati značajke Shakespearovih tragedija

- protumačiti ulogu Hamleta kao dramske osobe koja je nositelj i pokretač dramske radnje
- utvrditi međusobne odnose dramskih osoba
- izdvojiti izvorišta dramske napetosti
- utvrditi teme tragedije i protumačiti njihovu povezanost
- opisati uprizorenje Hamletova lika s glumačkoga motrišta
- opisati izgled pozornice sa scenografskog motrišta
- pripremiti scensko čitanje odabranog ulomka
- pripremiti interpretativno čitanje i prijevod ulomka na engleskome jeziku.

San ivanjske noći

Cilj: upoznati značajke Shakespearova dramskog stvaralaštva

- utvrditi dramsku radnju
- okarakterizirati dramske osobe u drami
- usustaviti značajke Shakespearova dramskog stvaralaštva
- usustaviti podatke o Shakespearovoj kazališnoj djelatnosti
- zamišljati scenske prizore uz glazbenu pratnju (F. Mendelson, „*Ein Sommernachtstraum*“, 1842.)
- opisati uprizorenje drame s redateljskog motrišta

- napisati tekst o temi Shakespeareovo kazalište
- pogledati u kazalištu izvedbu drame W. Shakespearea i usporediti kazališnu predstavu s dramskim tekstom.

Hanibal Lucić, *Robinja*

Cilj: upoznati prvu hrvatsku dramu s tematikom iz suvremene hrvatske povijesti

- istražiti razlike drame svjetovna sadržaja u odnosu na srednjovjekovno dramsko stvaralaštvo
- objasniti svezu ljubavnog i povijesnog u drami
- izdvojiti suprotnosti u drami
- odrediti izvorišta dramskog sukoba
- protumačiti alegoriju u drami
- istražiti utjecaj nečakavskih osobina u temeljno čakavskome dramskom tekstu.

Mavro Vetranović, *Posvetilište Abramovo*

Cilj: upoznati srednjovjekovna i renesansna obilježja dramskoga teksta

- utvrditi posebnost Vetranovićeve teksta u odnosu na biblijski
- protumačiti motiv žrtve u drami
- izdvojiti dramske značajke teksta
- oprimjeriti jezične osobitosti teksta (štokavsko narječje).

Marin Držić, *Dundo Maroje*

Cilj: upoznati temeljne značajke Držićeva dramskog stvaralaštva

- utvrditi važnost Prologa za razumijevanje komedije i Držićeva književnog stvaralaštva
- istražiti dramske suprotnosti i sukobe koji se najavljuju
- obrazložiti ulogu Pometa kao glavnog pokretača dramske radnje
- definirati vlastitim riječima i objasniti značajke dijaloga, monologa, unutarnjeg monologa
- istražiti u tekstu humoristična obilježja
- istražiti i oprimjeriti vrste pozornica (scenski prostor)
- utvrditi razlike jezika komedije prema hrvatskome standardnom jeziku
- oprimjeriti tematsku aktualnost komedije
- prepričati dramsku radnju po činovima
- čitati odabrani ulomak komedije i dočarati vjerodostojnost govora dramskih osoba

- opisati uprizorenje uloge Pometa kao dramske osobe
- napisati kratak literarizirani Držićev životopis.

Novela od Stanca

Cilj: prepoznati i objasniti obilježja pastorale (pastirske igre)

- objasniti svezu dramske radnje i ugođaja
- istražiti značajke govora dramskih osoba
- istražiti u tekstu tematske riječi kojima se dokazuje temeljna dramska suprotnost
- izdvojiti suprotnosti u drami
- utvrditi komična obilježja
- opisati dubrovačke prostore i arhitekturu te život u Dubrovniku u 16. stoljeću
- opisati kostime dramskih osoba s motrišta kostimografa.

3. Barok

Pedro Calderon de la Barca, *Život je san*

Cilj: utvrditi barokne značajke dramskoga teksta

- utvrditi mjesto i vrijeme dramske radnje te obrate u drami
- objasniti odnose motiva života i sna
- protumačiti simboliku sna i metaforičnost drame
- izdvojiti temeljna pitanja ljudskoga postojanja
- usuvremeniti glavne probleme
- oprimjeriti misaonost kao obilježje Calderonove drame
- pripremiti raspravu o pravu na slobodu svakoga čovjeka.

Ivan Gundulić, *Dubravka*

Cilj: utvrditi barokne značajke Gundulićeva dramskog stvaralaštva

- izdvojiti u drami zbivanja koja predstavljaju zaplet, vrhunac i rasplet
- oprimjeriti motivske i jezične antiteze u drami
- objasniti razrješenje dramskoga zapleta
- protumačiti simboličnost dramskoga završetka
- istražiti obilježja renesansne tradicije i pastirske igre
- utvrditi alegoričnost likova i dramske radnje
- objasniti svedremenost motiva slavljenja slobode
- usmeno prikazati domoljubne, ljubavne, pastirske i mitološke motive
- napisati sastavak nadahnut stihovima o slobodi.

Junije Palmotić, *Pavlimir*

Cilj: utvrditi značajke katoličke obnove u drami

- uočiti tematsku izvornost drame
- scenski osmisliti uprizorenje drame
- utvrditi ulogu glazbe u scenskom ostvaraju dramskog teksta
- zamisliti glazbu i ples kao dio scenskoga uprizorenja drame.

4. Klasicizam i prosvjetiteljstvo

Pierre Corneille, *Cid*

Cilj: utvrditi obilježja prosvjetiteljstva u dramskoj književnosti

- oprimjeriti i objasniti moralističke i didaktičke dijelove dramskoga teksta
- utvrditi pokretače i dijelove dramske radnje
- objasniti rasplet u drami
- okarakterizirati glavne dramske osobe
- usuvremeniti karakterne osobine Cida i Himene
- odrediti nastanak i vrstu drame
- sažeto prepričati dramsku radnju po činovima
- opisati scenografiju za uprizorenje drame.

Jean Racine, *Fedra*

Cilj: utvrditi obilježja klasicističke drame

- istražiti sastavnice strukture drame: vrijeme, prostor, dramsku radnju
- oprimjeriti u tekstu jedinstvo dramske radnje, vremena i prostora
- okarakterizirati dramske osobe
- izdvojiti Fedrina emocionalna stanja
- objasniti ulogu glavne dramske osobe u razvoju dramske radnje
- usmeno prikazati probleme u drami
- usuvremeniti utvrđene probleme i napisati sastavak.

Carlo Goldoni, *Gostioničarka Mirandolina*

Cilj: upoznati posebnosti pučke komedije

- izdvojiti dramske sukobe
- utvrditi temu i probleme u komediji
- uočiti razlike i sličnosti uočenih problema s našim vremenom
- okarakterizirati Mirandolinu kao glavnu dramsku osobu
- utvrditi temu i probleme u komediji
- pripremiti izlaganje o odnosu muškaraca i žena u komediji
- napisati prikaz Goldonijeva dramskoga stvaralaštva.

Jean Baptiste Poquelin Molière, *Škrtac (Mizantrop/Umišljeni bolesnik)*

Cilj: upoznati značajke Molièerova komediografskog stvaralaštva

- istražiti klasicistička i prosvjetiteljska obilježja u tekstu
- utvrditi posebnosti komedije karaktera
- okarakterizirati glavne dramske osobe
- pripremiti scensko uprizorenje odabranih komičnih situacija
- opisati izgled dramskih osoba s motrišta kostimografa dramske predstave.

5. Predromantizam i romantizam

Friedrich Schiller, *Razbojnici*

Cilj: upoznati značajke romantizma u europskoj dramskoj književnosti

- izdvojiti temeljni dramski sukob koji izaziva napetost
- okarakterizirati glavne dramske osobe
- opisati izgled glavnih dramskih osoba
- protumačiti motive obitelji i vlasti
- objasniti ulogu monologa u drami
- izdvojiti i objasniti filozofska pitanja u tekstu
- pripremiti raspravu o temi čovjekove slobodne volje
- pisano obrazložiti osobno stajalište o kritici vlasti u drami.

Tituš Brezovački, *Matijaš Grabancijaš dijak*

Cilj: upoznati obilježja hrvatske prosvjetiteljske književnosti

- prepoznati značajke pokladne scenske igre
- istražiti prosvjetiteljske ideje u djelu
- izdvojiti društveno-kritičke sudove
- oprimjeriti komičnost dramskoga teksta
- okarakterizirati glavne dramske osobe
- istražiti jezična obilježja dramskoga teksta (kajkavsko narječje)
- pripremiti u razredu uprizorenje odabranoga ulomka drame.

6. Modernizam

Henrik Ibsen, *Lutkina kuća (Nora)*

Cilj: utvrditi značajke psihološke drame

- primijeniti scenski pristup u interpretaciji drame
- raščlaniti elemente strukture dramskog djela: dramska radnja – sukob – napetost – dramski prostor – dramske osobe

- povezati strukturne elemente sa scenskima (režija, gluma, scenografija, kostimografija...)
- potvrditi i protumačiti obilježja psihološke drame
- izdvojiti i raspraviti probleme u drami vezane uz psihološku i sociološku karakterizaciju dramskih osoba
- pripremiti raspravu o valjanosti Norine odluke u raspletu drame
- pogledati kazališnu predstavu (ako je drama na repertoaru) i napisati kritički prikaz kazališne predstave.

Anton P. Čehov, *Tri sestre*

Cilj: upoznati osnovna obilježja Čehovljeva dramskog stvaralaštva i modernističke značajke

- izdvojiti i protumačiti dramske sukobe, dijalog i monolog dramskih osoba
- raščlaniti i interpretirati vrijeme i prostor, ugođaj i raspoloženja u drami
- objasniti odnos govora i šutnje
- istražiti i potvrditi lirske, dramske, komične i tragične elemente
- usporediti dramu kao književno djelo i scensku izvedbu Čehovljeve drame
- pripremiti scensko čitanje ulomka iz čitanke
- ostvarivati govorne vrednote, geste i mimiku.

Ivo Vojnović, *Dubrovačka trilogija*

Cilj: utvrditi značajke povijesno-simbolističke drame i posebnosti Vojnovićeva dramskog stvaralaštva

- odrediti dijelove Dubrovačke trilogije i njihov međusobni odnos
- objasniti sličnosti i razlike u dramskom vremenu i prostoru u dramama
- potvrditi tekstom obilježja povijesno-simbolističke drame
- opisati scenski prostor i ugođaj
- utvrditi ulogu govora dramskih osoba u njihovoj karakterizaciji
- odrediti odnos psihološke i socijalne karakterizacije dramskih osoba
- objasniti dramsku napetost
- utvrditi obilježja dramskog stvaralaštva I. Vojnovića – modernističke značajke
- pripremiti scensko čitanje drame
- napisati esej o temi *Problemi ženskih likova u Dubrovačkoj trilogiji*.

Milan Begović, *Pustolov pred vratima/Bez trećega*

Cilj: utvrditi obilježja modernističke drame u hrvatskoj književnosti

- objasniti odnos fikcije i realnosti u drami
- odrediti način ostvarivanja dramske radne
- protumačiti dramski zaplet i dramsku napetost
- istražiti ulogu prostora u strukturiranju drame
- okarakterizirati dramske osobe u dramskim slikama i utvrditi njihove oblike pojavljivanja
- na temelju interpretacije drame prikazati i usustaviti modernistička obilježja
- organizirati u razredu scensko čitanje ulomka iz čitanke.

7. Modernistički pokreti

Ekspresionizam

Miroslav Krleža, *Kraljevo*

Cilj: utvrditi ekspresionističke značajke u hrvatskoj dramskoj književnosti

- objasniti razvoj dramskoga sukoba među likovima
- govorno okarakterizirati dramske osobe
- protumačiti ulogu didaskalija u drami
- objasniti svrhu vizualnih i auditivnih scenskih učinaka
- izdvojiti najzanimljivija scenska zbivanja
- opisati (usmeno) masovne scene u drami
- opisati (pisano)scenu s motrišta scenografa.

II. razdoblje (1929. – 1952.)

Miroslav Krleža, *Gospoda Glembajevi*

Cilj: upoznati osnovna obilježja dramskoga stvaralaštva M. Krleže

- istražiti razvoj dramske radnje
- izdvojiti temeljne sukobe u drami
- istražiti izvorišta dramske napetosti
- okarakterizirati glavne dramske osobe
- istražiti i opimjeriti obilježja psihološke drame (dijalogima i monologima)
- pisano usuvremeniti probleme u drami
- pripremiti usmeni prikaz posebnosti jezika i govora u drami
- opisati scenski prostor.

Bertold Brecht, *Majka Hrabrost i njezina djeca*

Cilj: upoznati dramsko stvaralaštvo B. Brechta i obilježja antiratne drame

- odrediti temu drame
- utvrditi obilježja antiratne drame
- istražiti posebnosti dramske strukture
- okarakterizirati lik „Majke Hrabrost“
- objasniti svrhu ironije i crnog humora u drami
- izdvojiti posebnosti epskoga kazališta
- usmeno prikazati ulogu gledatelja u epskome kazalištu.

Samuel Beckett, *U očekivanju Godota*

Cilj: prepoznati posebnosti kazališta apsurda

- istražiti posebnosti dramske strukture
- utvrditi dijelove i značajke dramske radnje
- objasniti prostor i vrijeme kao sastavnice strukture dramskoga teksta
- izdvojiti apsurdne situacije i objasniti njihovu svrhu u drami
- govorno okarakterizirati dramske osobe
- usmeno usporediti dramsku strukturu s tradicionalnom dramom
- pripremiti scensko čitanje odabranoga ulomka.

Eugène Ionesco, *Ćelava pjevačica*

Cilj: upoznati obilježja dramskoga stvaralaštva E. Ionesca

- odrediti temu drame
- potvrditi obilježja teatra apsurda
- izdvojiti i objasniti probleme u drami
- objasniti ulogu dijaloga
- protumačiti oblikovanje dramskih situacija
- opisati scenu i izgled dramskih osoba
- scenski uprizoriti dijalog po izboru ostvarajima govorne karakterizacije.

Stolice

Cilj: utvrditi posebnosti antidrame

- istražiti obilježja komičnog, tragičnog i grotesknog u drami
- utvrditi posebnost karaktera dramskih osoba
- objasniti odnos stvarnog i nestvarnog u drami
- izdvojiti i usuvremeniti probleme u drami
- na temelju didaskalija opisati scenski prostor

– pripremiti usmeni prikaz jezične i nejezične komunikacije u dramsko-me tekstu.

Ivo Brešan, *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*

Cilj: upoznati suvremenu hrvatsku dramsku književnost i obilježja dramskoga stvaralaštva I. Brešana

- obrazložiti i oprimjeriti odrednicu „groteskna tragedija u pet slika”
- utvrditi izvorišta komičnog
- tematski i stilski usporediti dramu s *Hamletom* W. Shakespearea
- raščlaniti i objasniti vrijeme i prostor kao sastavnice strukture
- govorno okarakterizirati dramske osobe
- opisati izgled pozornice u skladu s uvodnom didaskalijom
- pripremiti uprizorenje ulomka po izboru.¹

¹ Programi hrvatskoga jezika u srednjim školama (gimnazijama, četverogodišnjima i trogodišnjim strukovnim školama) obuhvaćaju reprezentativne tekstove hrvatske i svjetske dramske književnosti.

